

Revisionen af den franske Alderdoms- forsikringslov.

Af

Cand. polit. **Chr. Thorsen.**

Der er næppe noget andet socialt Lovværk, der har haft saa mange Vanskeligheder at kæmpe med, som den franske Alderdomsforsikringslov af 5. April 1910. Allerede det at faa Loven ført igennem Kamrene var forbunden med stort Besvær og lykkedes som bekendt først efter langvarige Diskussioner, der strakte sig over et Tidsrum af ca. 10 Aar, og under hvilke mindst et Dusin Forslag havde været behandlet. Endda var Loven næppe bleven vedtaget i April 1910, hvis man ikke den Gang i Frankrig havde staaet umiddelbart foran nye almindelige Valg og bag sig havde en Parlamentssamling, i hvilken der var vedtaget bl. a. en Lov om Forhøjelse af Parlamentsmedlemmernes Diæter — en Lov, som ikke just var bleven modtaget med Begejstring af Befolkningen; de Deputerede turde derfor simpelthen ikke komme ud til deres Vælgere, uden at de til dem medbragte en lille cadeau til Gengæld for den, de havde givet sig selv, og en saadan Forsoningsgave skulde da Alderdomsforsikringsloven være;

man mente med den at have erhvervet sig et ubestrideligt Krav paa Vælgernes Taknemlighed; det skulde imidlertid snart vise sig, at Vælgerne var af en helt anden Mening. —

Naar det var saa vanskeligt at faa Loven vedtaget, var Grunden først og fremmest den, at man ikke kunde blive enige om, hvilke Grundprinciper man skulde gaa ud fra.*) Arbejdersyndikaterne og det socialistiske Parti krævede en Alderdomsforsørgelse som den engelske, hvor hverken Arbejder eller Arbejdsgiver bidrager til Pensionen, der ene udredes af Staten; deres væsentligste Argument for en saadan Ordning var det kendte socialistiske, at den Pension, der vilde blive at udrede, kun vilde repræsentere en Tilbagebetaling til Arbejderen af en ringe Del af det, der i hans hele Arbejdsliv var »stjaalet« fra ham; man vilde ikke have Arbejdsgiverne til at bidrage, da man frygtede, at der derved skulde bevirkes en Lønforringelse, om ikke direkte saa dog derved, at en Lønstigning, som ellers normalt kunde ventes, vilde udeblive; man vilde have de Udgifter, som den krævede Alderdomsunderstøttelse paalagde Staten, betragtet som en Del af Omkostningerne ved den nationale Produktion. Naar Regeringen ikke vilde gaa med til at ordne Alderdomsforsørgelsen ved en ren Understøttelseslov, saa var det ikke alene, fordi den mente, at Finanserne ikke kunde bære en saadan Ordning, men det var ogsaa ud fra den velkendte Betragtningssmaaade, at den rene Understøttelse vilde svække den individuelle Trang

*) Jfr. Prof. Ch. Gide: Das französische Gesetz über die Altersversicherung der Arbeiter. Zeitschrift für Volkswirtschaft, Sozialpolitik und Verwaltung, 21. Bd. II. Hefte. Wien 1912.

til at sikre sig en økonomisk uafhængig Alderdom. Forøvrigt havde Frankrig ogsaa allerede i 1905 faaet en Lov i Smag med den engelske, en Lov nemlig, der giver alle ubemidlede Oldinge paa 70 Aar Krav paa en lille Pension, der kan variere mellem 60 og 360 Frcs. aarlig. — De franske, frivillige, gensidige Hjælpeforeninger (*sociétés de secours mutuels*), der har et Medlemsantal af mellem 4 og 5 Millioner, og som saaledes repræsenterer en Opinion, der maa tages Hensyn til ved Valgene, vilde have gennemført en Ordning, der tog det belgiske System for Alderdomsforsørgelse til Mønster. I Belgien er som bekendt Alderdomsforsørgelsen knyttet til de bestaaende frivillige Hjælpekasser, og det paa den Maade, at Staten giver bestemte Tilskud til dem, der i Forvejen som Medlemmer af en Hjælpekasse i denne har gjort Indskud med Alderdomsforsørgelsen som Formaal. Systemet, der i sin Tid vedtoges af det belgiske Parlament »paa Prøve«, som det udtrykkelig betonedes under Forhandlingerne, skal, — bl. a. efter en Afhandling af Prof. E. Mahaim*) — have vist sig ude af Stand til at løse sin Opgave paa tilfredsstillende Maade, og i hvert Fald er der jo til Systemet knyttet den Fejl, at det kun hjælper dem, der i Forvejen hjælper sig selv, men lader de allerfattigste, der er ude af Stand til at gøre Indskud i en gensidig Kasse, uden Støtte. Den franske Regering vilde derfor heller ikke gaa med til at akceptere dette System, der virkede den for individualistisk. Regeringen

*) Jfr. Professor Ernest Mahaim: Die Altersversicherung der Arbeiter in Belgien und das System der unterstützten Freiheit. Zeitschrift für Volkswirtschaft, Sozialpolitik und Verwaltung. 21. Bd. II. Hæfte. Wien 1912.

gjorde sig derimod til Talsmand for det tyske System, der da ogsaa blev gennemført, saaledes at man i den tyske og i den franske Lov finder ganske de samme Grundtræk. Hvad Indholdet af den oprindelige franske Alderdomsforsikringslov forøvrigt angaar, da skal der her ikke gaas nærmere ind paa det; herfor er der, hvad de væsentligste Bestemmelser angaar, gjort Rede i en Artikel, signeret E. C. i Nationaløkonomisk Tidsskrifts 5. Hæfte, Aarg. 1910, hvortil derfor henvises; kun skal her bemærkes, at den franske Lov paa enkelte Punkter er gunstigere for Arbejderne end den tyske; saaledes er f. Eks. Alderen for Pensionens Opnaaelse i Frankrig 65, medens den i Tyskland er 70. Arbejdernes Bidrag, der i Frankrig er ensartede, medens de i Tyskland er proportionale med Lønnen, er vel ogsaa gennemsnitlig mindre for den franske Arbejder end for den tyske. Paa den anden Side er den franske Arbejder med Hensyn til Invaliditetsforsørgelse daarligere stillet end den tyske, idet den franske Lov kun giver Ret til Rente, naar Invaliditeten er fuldstændig og vedvarende, og Renten bliver desuden meget beskedent, hvis Invaliditeten indtræder i en yngre Alder, da Rentens Størrelse retter sig efter de indbetalte Bidrag. Forøvrigt er det den nuværende franske Regerings Mening at søge raadet Bod paa den her nævnte Svaghed ved Loven ved at faa gennemført en særlig Invaliditetsforsikring. —

Som her i Korthed antydet, er den franske Alderdomsforsikringslovs Forhistorie, som det har været nødvendigt at opfriske for bedre at kunne forstaa den energiske Modstand, Loven har mødt i de i den interesserede franske Befolkningslag. Loven skulde træde i

Kraft den 1. Juli 1911, og omkring dette Tidspunkt var det umuligt at faa en fransk Avis i Haanden uden i den at finde mere eller mindre bitre Udfald mod denne »de dødes Forsikringslov«, som den spotvis kaldtes, fordi det fra Syndikaternes Side hævdedes, at kun faa af de Forsikrede vilde naa den til Pension berettigende Alder, 65 Aar, og Udfaldene kom ikke alene fra Arbejdernes Side, ogsaa mange Arbejdsgivere betragtede Loven med alt andet end gunstige Blikke. Som et langt fra enestaaende Eksempel — hentet fra Pariserbladet *Matin* for 7. Juli 1911 — paa Arbejdsgivernes Misfornøjelse med Loven kan anføres, at en større Industridrivende i Roanne sendte den stedlige Souspræfekt et Brev, hvori det bl. a. hedder, at han indtil videre har lukket sin Fabrik — et Væveri, der beskæftigede 250 Arbejdere af begge Køn — for paa denne Maade at protestere mod den overfor Arbejdsgiverne højst uretfærdige og overfor Arbejderne endog bedrageriske Lov, »qui n'est, en réalité, qu'un impôt déguisé qui vient doubler les impôts de toutes sortes qui nous écrasent« — »cette loi qui attente à la liberté naturelle et imprescriptible des seuls citoyens qu'elle concerne autorise toutes les révoltes«. At paagældende Arbejdsgiver i sin Kreds ikke stod alene med sin Mening om Loven, viser den Omstændighed, at elleve andre Industridrivende i Roannes sluttede sig til hans overfor Souspræfekten nedlagte Protest, uden at de dog gik saa vidt, at de lukkede deres Fabriker. Da Mr. Giraud — saaledes hed den protesterende Væveriejer — af *Matin* blev opfordret til nærmere at præcisere Grundene til hans kraftige Protest, sendte han Bladet en *Depeche*, hvori det bl. a. hedder: »Jeg har lukket min Fabrik,

fordi hverken mine Arbejdere eller jeg vil være tvungne til at betale Bidrag til Alderdomsforsikringen; vi er ganske enige! tiltrods for vore forskellige Synspunkter ønsker vi enten en fakultativ Lov eller ogsaa, at Pensionerne udredes af Budgettet, hvis dette kan bære dem. Arbejdsoverenskomsten forbinder Arbejdsgiver og Arbejder; salaire remis, rien à redonner, salaire recu, rien à demander. Vi kæmper for at bevare vor Frihed til hver for sig uindskrænket at raade over Frugterne af vort Arbejde. Selv om Tyskerne og Japaneserne finder sig i, at deres respektive Regeringer lægger Beslag paa en Del af Vederlæget for deres private Arbejde — nous français, jamais!« Som Side-stykke til denne noget højstemte, men for fransk Tænkemaade vistnok ret betegnende Protest fra Arbejdsgiverside, kan blandt talløse andre anføres, at »l'union des syndicats de la Seine« den 14. Juli — Nationaldagen — lod opslaa Plakater overalt i Paris, og i disse Plakater opfordredes der i meget kraftige Udtryk til Demonstrationer; med særligt Henblik paa Alderdomsforsikringsloven hed det: »Tous dans la rue! Vive la liberté de penser! Vive l'action syndicale ouvrière! A bas les retraites pour les morts!«

Det kan, naar man erindrer sig Lovens Forhistorie, og naar man ser hen til de foran anførte ganske i Flæng blandt utallige andre grebne Eksempler paa Misfornøjelse med Loven, ikke undre, at der af de 10 à 12 Millioner forsikringspligtige, som man paa Forhaand havde beregnet, at Loven vilde komme til Gode, kun havde meldt sig omtrent en Fjerdedel — 2,562000 — den 1. Januar 1912, og man tør vel endda her gaa ud fra, at Størsteparten af disse »frivillige« var Folk-

der snart er i den til Pension berettigende Alder og følgelig kun skal udrede faa Bidrag, og endvidere skal det være en Kendsgerning*), at Bidragene for mange af de anmeldte er udredede af Arbejdsgiverne — ogsaa den Del altsaa, der skulde betaales af Arbejderne selv. Man anslog Antallet af dem, der fakultativt skulde falde ind under Loven, til 5 à 6 Millioner; heraf havde i Januar i Aar kun 360000 anmeldt sig; man kan da ikke sige andet, end at Loven med et mildt Udtryk ikke har haft nogen Sukces. — Foruden de foran omtalte principielle Grunde, der allerede kom til Orde, medens man endnu diskuterede om Lovens Vedtagelse, og som siden stadig er bleven fremhævede paa ny, er Aarsagerne til Lovens Insukces navnlig, at den i sig selv er slet affattet, og at den er bleven daarlig administreret. Administrationen selv har vist altfor ringe Iver for at faa Loven til at fungere tilfredsstillende og for at udbrede Kendskaben til den i Befolkningen. Der skal gives store Distrikter i Frankrig, hvor Loven, der dog skulde have været i Anvendelse lige siden 1. Juli 1911, endnu er saa temmelig ukendt, og hvor selv de, der gerne vilde rette sig efter Lovens Bestemmelser, ikke véd, hvor de skal faa fat paa Bidragsmærkerne eller de til disse Mærkers Opklæbning nødvendige Kort**). Det værste er dog nok Lovens uklare og teknisk set ufuldstændige Affattelse. Stadig har de skiftende Arbejdsministre, Viviani, Paul-Boncour og Renoult maattet udfærdige autentiske Fortolkninger for at Arbejdsgivere, Arbejdere og Embedsmænd dog i nogen Maade kunde vide, hvad de havde at rette

*) Jfr. Ch. Gide l. c.

***) Jfr. Ch. Gide l. c.

sig efter. Et af de allervigtigste Spørgsmaal var det, om Arbejdsgiverne var forpligtede til for alle de Arbejdere, der ikke godvillig vilde gaa ind derpaa, at gøre Afdrag i deres Løn for den Del af Bidragene. Arbejderne selv skulde betale, og derpaa — i Mangel af Opklæbningskort — at indsende Arbejderbidragene sammen med deres egne til Fredsdommerkontoret. Minister Renoult havde anordnet denne Fremgangsmaade overfor modvillige Arbejdere, medens hans Forgænger Paul-Boncourt stod tvivlende overfor Spørgsmaalet og vilde have dette afgjort ved Domstolene. Mange — saa vel Arbejdsgivere som Arbejdere — protesterede mod Minister Renoults Anordning, og der blev i den følgende Tid indanket adskillige af det nævnte Tvivlsspørgsmaal opstaaede Sager til Domstolenes Afgørelse. Som Eksempel paa en saadan Sag kan anføres følgende*): Ved Dom afsagt af »le tribunal de simple police de Paris« blev Arbejdsgiveren L. dømt for Overtrædelse af Alderdomsforsikringslovens Artikler 3 og 23, der indeholder Bestemmelserne om Bidragsmærkernes Opklæbning og Arbejdsgivernes Forpligtelse til at fradrage Arbejdernes Bidrag ved Lønudbetalingen. Det var bleven godtgjort, ¹⁾ at L. havde indbetalt paa Fredsdommerkontoret i 1ste Arrondissement i Paris et Beløb af 23 Frs. 46 cts., der udgjorde hans personlige Tilskud for 66 af ham beskæftigede Arbejdere, der ikke var forsynede med Kort til Opklæbning af Mærker, og ²⁾ at han havde forsømt at indbetale en tilsvarende Sum, repræsenterende det Fradrag, som han mentes pligtig til at gøre i Arbejdernes Løn. L.

*) Jfr. Le musée social. Januar og August Hæfterne 1912.

dømtes derfor til at betale den i Loven foreskrevne Bøde af samme Størrelse som de indbetalte Bidrag og til at betale endnu et Beløb af samme Størrelse, nemlig Arbejdernes Bidrag, der ikke var bleven betalt. L. appellerede Dommen, der af »le tribunal correctionel de la Seine« underkendtes; Republikens Prokurør appellerede derefter videre til »la chambre criminelle de la cassation«, der dog frikendte L. med den Motivering, at Undladelsen af Mærkernes Oplæbning skyldtes en Fejl, der maatte tilskrives Arbejderne, der havde forsømt at forsyne sig med Kort, og at Arbejdsgiveren var uansvarlig herfor, samt at den Tilladelse, der i Loven er givet Arbejdsgiveren til at indbetale Bidrag paa Fredsdommerens Kontor, kun angaar hans personlige Bidrag. I Henhold til Højesteretsdommen eksisterer der altsaa ikke for Arbejdsgiveren nogen Ret eller Pligt til mod Arbejdernes Vilje at tilbageholde deres Bidrag i deres Løn.

Domme af lignende Indhold som den her anførte — og af dem faldt der flere — gjorde selvfølgelig et stærkt Indtryk paa Regeringen og paa Befolkningen i det hele taget; thi det er klart, at Loven ganske maatte miste sin Karakter af Tvangslov — i hvert Fald praktisk set — naar Højesteret slog fast, at Tvangen med Hensyn til Arbejderbidragenes Betaling kun var rettet mod Arbejderne selv, medens Arbejdsgiverne ikke kunde gøres ansvarlige; det var jo nemlig paa Forhaand givet, at man ikke atter og atter kunde gaa retslig frem overfor flere Millioner Arbejdere. Noget maatte der altsaa gøres, men hvad? Regeringen kunde med Hensyn til Lovens Gennemførelse lade Sagerne gaa deres egen skæve Gang; Loven vilde i

saa Tilfælde miste sin Tvangskarakter og blive rent fakultativ, og som vi foran har set, vilde dette formentlig stemme bedst med Befolkningens Ønsker; heller ikke savner man i Frankrig Eksempler paa, at en oprindelig Tvangslov paa Grund af Befolkningens Modstand er bleven fakultativ; det vilde altsaa slet ikke være noget nyt, om Regeringen i Erkendelse af sin faktiske Magtesløshed lod det gaa som det bedst kunde med Lovens Gennemførelse. Af politiske Grunde mente Regeringen sig imidlertid nødsaget til at gøre noget, og den bestemte sig da til gennem en Ændring af Loven at søge denne gjort mere tiltrækkende for Befolkningen. For at faa Ændringerne vedtagne saa hurtigt som muligt, optog man dem paa Finansloven, og sammen med denne blev de da vedtagne den 27. Februar i Aar. Ifølge de forandrede Bestemmelser er den Alder, ved hvilken Retten til Pension indtræder, nedsat fra 65 til 60 Aar, og desuden er Statstilskudet for dem, der obligatorisk falder ind under Loven, forhøjet fra 60 til 100 Frcs. i livsvarig aarlig Rente. Som et Led i Bestræbelserne for at standse den synkende Fødselshyppighed, kan man opfatte den nye Bestemmelse om, at Forsikrede, der har opdraget 3 Børn eller flere indtil 16 Aars Alderen, faar deres Pension forhøjet med 10 Frcs. om Aaret. En Bestemmelse, der kan virke i lignende Retning, er den, der nu gælder for forsikrede Kvinder, og hvorefter enhver ved Anmeldelse til Civilstandsregistrene konstateret Fødsel giver paagældende Moder et Aars Anciennitet med Hensyn til Rentenydelsens Indtræden. For Mændenes Vedkommende regnes de to pligtige Militærtjenestear med som Bidragsaar. Det er ganske interessant at

bemærke, at Byrderne ved Svangerskabet her er stillet lige med Byrderne ved Militærtjenesten, øjensynlig ud fra Betragtningen af de Fædrelandet af de to Køn hver paa sin Maade ydede Tjenester. — Hvis en Forsikret har ydet aarlige Indbetalinger i mere end 15, men i mindre end 30 Aar, der ellers normalt er det Antal Aar, der skal være ydet Bidrag, for at Retten til Pension kan indtræde, saa faar han et Tilskud, der udgør saa mange Gange 3,33 Frcs. (tidligere 1,50), som Indbetalingsaarene udgør i Antal. Desuden erholder enhver Forsikret, der ved den oprindelige Lovs Ikrafttræden (i Juli 1911) var mindst 30 Aar (tidligere 35), og som i mindst 3 Aar har tilhørt en under Alderdomsforsikringsloven hørende Erhvervskategori, ved Opnaaelsen af den nødvendige Alder Statstilskudet, selv om han endnu ikke kan opvise det foreskrevne Antal Bidragsaar. Skønt Normalalderen for Opnaaelsen af fuld Pension, som allerede nævnt, er 60 Aar, har enhver Forsikret dog Ret til, hvis han finder dette fordelagtigst for sig, at udskyde Tidspunktet for Pensionsnydelsens Indtræden til det 65. Aar. De her nævnte nye Bestemmelser gælder med Undtagelse af dem, der angaar Børneantallet, Militærtjenestearene og Svangerskabsaarene, kun for de obligatorisk Forsikrede. For dem, der, hvis de vil, kan nyde godt af Loven, er Statstilskudet, der før udgjorde en Tredjedel af de gjorte Indbetalinger, nu forhøjet til Halvdelen af disse. De Smaabønder, Haandværkere og Smaaindustridrivende, som den 3. Juli 1911 var over 35 Aar (tidligere 40), og som har betalt Bidrag fra den nævnte Dato, og som desuden i 3 Aar har tilhørt en af de tre angivne Erhvervsgrupper, faar til den ved Statens Tilskud, Ar-

bejdsgiverens og hans egne Bidrag erhvervede Pension en Forhøjelse, der er lig med den Rente, der vilde kunnet være erhvervet for en aarlig Indbetaling af 12 frcs. (tidligere 9) i de Aar, der er gaaet fra det 35. Aar (tidligere 40) og til den Alder, hvori den Forsikrede stod den 3. Juli 1911; dog kan denne Forhøjelse ikke nydes i et længere Tidsrum end højst 25 Aar. Med Hensyn til Bestemmelserne om Overgang fra den ene Forsikringsgruppe til den anden er der truffet gennemgribende Ændringer, som der dog ikke her skal gaas nærmere ind paa. Finansteknisk af største Betydning er Bestemmelsen om, at den hidtidige Fremgangsmaade med Kapitalisation af det livsvarige Statstilskud forlades, og at der i dens Sted træder en Forpligtelse for Staten til at yde det til enhver løbende Rente hørende Tilskud paa Rentens aarlige Forfaldsdag. Denne Maade at udrede Statstilskudet paa bevirker, at det aarlige Budget, tiltrods for den stærkt forøgede Fordring paa Statskassen til Gennemførelse af Alderdomsforsikringsloven, dog ikke vil synes overbebyrdet; selvfølgelig er denne Fordel imidlertid kun opnaaet paa Fremtidens Bekostning. Havde man beholdt Kapitaliseringsmetoden, vilde denne have krævet en Anvendelse af 500 Millioner Frcs. straks paa Grund af de efter de allerlaveste Anslag 357000 — efter andre endog 587000 — nye Forsikrede mellem 60 og 65 Aar*), der straks træder til som Rentenydere, efter den nye Lovændring. Efter Budgetkommissionens Beregning kræves der for 357000 nye tilkommende Rentenydere 47 Millioner Frcs. i det første Aar, og naar

*) Jfr. bl. a. Soziale Praxis. XXI Jahrg. Nr. 24.

Loven har været i Virksomhed i 20 Aar, vil dette Beløb være steget til 137 Mill. Frcs., og efter 45 Aars Forløb vil Statens Budget under normale Forhold belastes med 146 Mill. Frcs. aarlig alene som Følge af Pensioner til dem, der er over 60 Aar. Gennem Præmierne for Rentenydere med mere end 3 Børn, gennem Tilskudene til de frivillig Forsikrede og til dem, der bliver invalide, før Rentealderen naas, vil Statens samlede Byrde i det første Aar stige til 132 Millioner Frcs., der om 45 Aar vil have naaet Maksimum med 232 Millioner Frcs. aarlig. Adskillige Nationaløkonomer, bl. a. Poul Leroy-Beaulieu, har forøvrigt ment, at Budgetkommissionens Beregninger slet ikke vilde holde Stik, men at man maatte regne med indtil de dobbelte Beløb. Selv om man imidlertid holder sig til Kommissionens Tal, vil den finansielle Byrde, som Alderdomsforsikringen paalægger Frankrig, blive meget større end f. Eks. den Byrde, den tyske Lov paalægger de tyske Finanser. I Tyskland kræver Alderdomsforsikringen aarlig kun omkring 50 Mill. Mk. I Frankrig vil den formentlig koste omkring 5 Gange saa meget, og det tiltrods for den mindre Befolkning. Endda maa man huske paa, at man i Frankrig, som foran nævnt, har en Lov, i Henhold til hvilken nødlidende Oldinge erholde Statspension, og denne Lov koster aarlig Landet omkring 100 Mill. Frcs.; endvidere paatænkes der til Supplering af Alderdomsforsikringsloven en Invaliditetsforsikring, saa det maa siges, at Alderdomsforsikringsloven er bleven et kostbart Eksperiment for den franske Stat.

Hvis man saa endda kunde gaa ud fra, at Lovens Trængselstider nu var forbi, og at den franske Arbej-

derbefolkning vilde vise sin Taknemlighed for de af Staten bragte store Ofre ved frivillig og glad at melde sig hos Mairen, for hos ham at lade sig indtegne paa Alderdomsforsikringens Lister; men der er næppe megen Udsigt til, at det vil gaa saaledes. Selv om mange, der før var Modstandere af Loven, nu efter dens Forbedring er bleven den mere venligt sindede, og selv om mange af Arbejderførerne gør deres bedste for at forsone Arbejderne med Loven — i saa Henseende gør f. Eks. Jean Jaurès meget bl. a. gennem sit Blad l'Humanité — saa er der dog stadig i vide Kredse en levende Uvilje mod Tvangsforsikringen og en stærk Mistro til Staten; man frygter for, at Regeringen skal benytte de i Forsikringskasserne opsamlede Milliarder til militære Formaal, og at der, naar Rentenydelsen skal indtræde, ikke skulde være de nødvendige Midler til Stede. Om saadanne Anskuelser fremsættes i fuldt Alvor, eller om det blot er i Agitationens Tjeneste, de kommer frem, kan naturligvis ikke afgøres, men man har i hvert Fald vanskeligt ved at tro paa Alvoren, naar man erindrer, at den sparsommelige franske Befolkning ikke tager i Betænkning at anbringe Milliarder i Sparekasserne, der dog for største Delen anlægger disse Milliarder i Statsobligationer; Mistilliden til Staten synes jo altsaa ellers ikke at være saa stor. En Omstændighed, der sikkert vilde bidrage meget til Lovens Gennemførelse i dens fulde Omfang, vilde det være, om Arbejdsgiverne i Almindelighed vilde gøre, hvad allerede nogle af dem har gjort, nemlig tage begge Parters — Arbejdernes og Arbejdsgivernes — Bidrag paa sig; det menes*), at dette for Arbejdsgiverne vilde

*) Jfr. Ch. Gide l. c.

betyde omtrent det samme som en 2 %'s Forhøjelse af Arbejdernes Løn, og en saadan Forhøjelse menes Industrien let at kunne bære; en saadan Ordning vil formentlig kun hos Lovens allerbitreste Modstandere møde Indsigelse, men nogle er der vel altid, som vil hævde, at selv om Arbejdsgiverne udreder dobbelt Bidrag, saa vil det til syvende og sidst komme til at gaa ud over Arbejderne, der ikke vil faa den Lønstigning, de ellers normalt kunde vente. Selv om der altsaa, hvordan det end gaar, vil vedblive at være Modstand mod Alderdomsforsikringslovens normale Gennemførelse, i hvert Fald i de første Aar, saa vil det jo nok til Slut gaa med denne Lov som det er gaaet med andre sociale Love i Frankrig — bl. a. med Ulykkesforsikringsloven — at Kredsen af dem, der godvillig underkaster sig den, bliver større og større, efterhaanden som Kendskabet til den og de Goder, den byder paa, breder sig i Befolkningen. Den væsentligste Fejl ved Loven er sikkert den, at den ikke har taget tilstrækkeligt Hensyn til Forskellen mellem den tyske og den franske Folkekarakter; der skulde i Loven næppe have været Tale om Tvang.